

УДК: 343.137.5

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.120>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОКУРОРОМ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ З КЛОПОТАННЯМ ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ОСОБИ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Колот Н.М.,

*аспірантка кафедри кримінального процесу**Національного юридичного університету**імені Ярослава Мудрого*

ORCID: 0009-0005-6305-5572

Колот Н.М. Забезпечення прокурором законності під час закінчення досудового розслідування у формі звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

У статті досліджено інститут звільнення особи від кримінальної відповідальності, як одну із форм закінчення досудового розслідування. Констатовано, що ця форма є специфічним видом кримінальної процесуальної діяльності, що базується на відмові держави, яку представляє прокурор, від пред'явлення публічного обвинувачення підозрюваному на підставах, передбачених Кримінальним кодексом України. Встановлено, що лише прокурор, як суб'єкт процесуального рівня та масштабу може поступитися виконанням кримінальної процесуальної функції кримінального переслідування з тим щоб клопотати перед судом про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Акцентовано увагу на тому, що саме прокурор має керувати слідчим, дізнавачем та направляти їх обвинувальну діяльність таким чином щоб кримінальне переслідування було законним та обґрунтованим, а також об'єктивним на стільки щоб адекватно враховувати ті можливості, які законодавством надані стороні захисту, зокрема підозрюваному, обвинуваченому. Обґрунтовано, що дискусійним питанням є роз'яснення особі права звільнення від кримінальної відповідальності, однак формально не встановлено суб'єкта такого роз'яснення, а за змістом не визначений обсяг тих положень, які мають бути роз'яснені. При цьому зроблено висновок, що саме прокурор як гарант реалізації засади законності має забезпечити не лише формальне застосування норми законодавства зокрема щодо ознайомлення особи з її правами щодо звільнення від кримінальної відповідальності, але й забезпечити застосування законодавства у вигляді належного роз'яснення прав особи з тим щоб переконатися що особа усвідомлює усі наслідки такого рішення, у тому числі нереабілітуючий характер такого рішення. Аналізуючи норму викладену у ч. 2 ст. 286 КПК України, встановлено, що прокурор складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає його до суду, що означає відмову від подальшого пошуку викривальних доказів, що для сторони обвинувачення є значним кроком назустріч підозрюваному. Звернуто увагу на тому, що під час застосування звільнення особи від кримінальної відповідальності відмічається певна завуальованість визнання особи винною у вчиненні кримінального правопорушення, що інколи призводить до не усвідомлення особою нереабілітуючого характеру та наслідків для себе у разі застосування такого виду закінчення досудового розслідування. Констатовано, що лише прокурор має складати відповідне клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та визначити подальшу долю обвинувачення.

Ключові слова: прокурор, слідчий, законність, прокурорський нагляд, прокурорський контроль, процесуальне керівництво, звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Kolot N.M. Ensuring legality by the prosecutor during the completion of the pre-judicial investigation in the form of an application to the court with a request for the release of a person from criminal responsibility.

The article examines the institution of releasing a person from criminal liability as one of the forms of ending the pre-trial investigation. It was established that this form is a specific type of criminal procedural activity, based on the refusal of the state, represented by the prosecutor, to present a public accusation to the suspect on the grounds provided for by the Criminal Code of Ukraine. It has been established that only the prosecutor, as a subject of procedural level and scale, can cede the performance of the criminal procedural function of criminal prosecution in order to petition the court for the release of a person from criminal responsibility. Attention is focused on the fact that it is the prosecutor who must lead the

investigator, the inquirer and direct their incriminating activities in such a way that the criminal prosecution is legal and justified, as well as objective enough to adequately take into account the opportunities provided by the law to the defense, in particular to the suspect, the accused. It is substantiated that the debatable issue is the clarification of the person's right to exemption from criminal liability, however, the subject of such clarification has not been formally established, and the content of the provisions that must be clarified has not been determined. At the same time, it was concluded that it is the prosecutor, as the guarantor of the implementation of the principle of legality, who must ensure not only the formal application of legislation, in particular, regarding the familiarization of a person with his rights regarding exemption from criminal liability, but also to ensure the application of legislation in the form of a proper explanation of the rights of the person in order to make sure that the person is aware of all the consequences of such a decision, including the non-rehabilitative nature of such a decision. Analyzing the norm set forth in part. 2 Art. 286 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, it is established that the prosecutor prepares a petition for release from criminal liability and sends it to the court without conducting a full pre-trial investigation, which means a refusal to further search for incriminating evidence, which for the prosecution is a significant step towards the suspect. Attention is drawn to the fact that during the application of the release of a person from criminal responsibility, a certain veiling of recognition of the person guilty of a criminal offense is noted, which sometimes leads to the person not realizing the non-rehabilitative nature and consequences for himself in the event of the application of this type of termination of the pre-trial investigation. It was established that only the prosecutor should prepare the appropriate request for release from criminal liability and determine the further fate of the prosecution.

Key words: prosecutor, investigator, legality, prosecutor's supervision, prosecutor's control, procedural management, release of a person from criminal liability.

Постановка проблеми. Однією з ключових функцій прокурора є контроль за дотриманням законності під час прийняття рішень про закінчення досудового розслідування, зокрема рішення щодо ініціювання звільнення особи від кримінальної відповідальності. Вказане процесуальне рішення вимагає від прокурора детального вивчення матеріалів кримінального провадження, фактичних обставин вчинення кримінального правопорушення, особливостей кримінально-правової кваліфікації та процесуальних прав і свобод особи, яка притягається до кримінальної відповідальності. Тому вкрай актуальним є дослідження питання щодо забезпечення прокурором законності під час закінчення досудового розслідування у формі звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Метою статті є дослідження забезпечення прокурором реалізації засади законності під час закінчення досудового розслідування у формі звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Для досягнення цієї мети необхідно проаналізувати погляди науковців щодо забезпечення прокурором цієї засади під час вирішення питання про звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, а також практичну реалізацію цієї засади із дотриманням процесуальних прав підозрюваного.

Стан опрацювання проблематики. Окремі процесуальні питання звільнення особи від кримінальної відповідальності досліджувались такими вченими, як Н.Л. Боржецька, Г.І. Глобенко, Б.Ю. Головка, А.В. Лапкін, І.В. Рогатюк, В.М. Романюк, В.А. Шкелебей та ін., проте ці дослідження стосувались загальних правил застосування цього інституту. Наразі існує низка дискусійних питань, що стосуються ролі прокурора у реалізації засади законності під час закінчення досудового розслідування у формі звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу. Держава зацікавлена саме у справедливому покаранні особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення. Справедливому вирішенню кримінального провадження по суті цілком відповідає заохочення особи, яка вперше вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин (за окремих виключень) у вигляді того, що за певних умов особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності.

Як вірно визначив В.М. Романюк, інститут звільнення від кримінальної відповідальності пов'язаний з економією судових репресій, а також з повагою невід'ємних прав і свобод особи, яка вчинила злочин, і встановленням сприятливих критеріїв під час звільнення від кримінальної відповідальності, залежно від віку, стану здоров'я, працездатності та інших ознак [1, с. 326].

Цілком вірно, що особі надається шанс уникнути застосування правових каральних інститутів, якщо можливо припустити, що протиправна поведінка для особи скоріше є виключенням або вже втратила свою актуальність, а тому краще залишити особу інтегрованою у суспільстві та не вживати репресивних заходів. Саме існування кримінальної відповідальності за вчинене діяння вже є достатнім заходом впливу.

Тому, сторона обвинувачення у таких випадках має не надто захоплюватись ідеєю кримінального переслідування та за відповідних підстав передбачено ч. 2 ст. 286 КПК, що прокурор складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає його до суду [2]. Отже законодавець досить безальтернативно визначає, що за виконання визначених умов рішення є однозначним. У такому випадку цілком правильно й логічно основним та єдиним суб'єктом прийняття рішення кримінальний процесуальний закон визначає прокурора. Саме прокурор під час здійснення прокурорського нагляду у вигляді процесуального керівництва має реалізувати засаду законності. Остання відповідно проявляється не лише у забезпеченні прав потерпілого та інтересів держави, але важливим є забезпечити права підозрюваного, обвинуваченого.

Нагляд за законністю досудового розслідування у формі процесуального керівництва означає насамперед те, що прокурор контролює всі дії слідчого від початку досудового розслідування до його завершення і передачі обвинувального акта до суду [3, с. 71].

Щодо участі на цьому етапі досудового розслідування прокурора влучно висловився Б.Ю. Голловко. Автор зазначає, що ця форма є особливим різновидом кримінальної процесуальної діяльності, в основі якого лежить відмова держави в особі прокурора з передбачених у КК України підстав від висунення проти підозрюваного публічного обвинувачення, який втілюється у окремий процесуальний порядок діяльності на завершальному етапі досудового розслідування, де вказаний порядок передбачає процесуальну діяльність прокурора з підготовки матеріалів кримінального провадження для розгляду його у суді з метою ухвалення остаточного рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності. На його думку, це підтверджує тезу про важливість та значущість кримінальної процесуальної діяльності прокурора на цьому етапі та характеризує її як керівництво ним закінченням досудового розслідування [4, с. 95].

Поступитися виконанням кримінальної процесуальної функції кримінального переслідування з тим щоб клопотати перед судом про звільнення особи від кримінальної відповідальності може лише суб'єкт такого процесуального рівня та масштабу як прокурор. Саме він має керувати слідчим, дізнавачем та направляти їх обвинувальну діяльність таким чином щоб кримінальне переслідування було законним та обґрунтованим, а також об'єктивним на стільки щоб адекватно враховувати ті можливості які законодавством надані стороні захисту, зокрема підозрюваному, обвинуваченому.

Як вірно зазначає А.В. Лапкін, законодавець зробив помітний крок на шляху до визнання вирішальної ролі прокурора у вирішенні питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, передбачивши у ст. 286 КПК України монопольне право прокурора на звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності на стадії досудового розслідування. Фактично, в обхід чи всупереч позиції прокурора дане питання взагалі не може бути вирішене, оскільки інші суб'єкти позбавлені права на звернення з таким клопотанням, а суд не має власної ініціативи щодо його розгляду. Проте на сьогодні і з фактичної, і з формальної точки зору саме суд залишається тим суб'єктом, який остаточно вирішує питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності [5, с. 300-301].

Якщо щодо прийняття рішення та складання клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності законодавець висловився досить чітко та визначив єдиного суб'єкта прокурора, то щодо інших аспектів залишились дискусійні питання. Так, відповідно до ч. 2 ст. 285 КПК України особі, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення та щодо якої передбачена можливість звільнення від кримінальної відповідальності у разі здійснення передбачених законом України про кримінальну відповідальність дій, роз'яснюється право на таке звільнення [2]. Щодо даного роз'яснення є невизначеними питання формального та змістовного характеру. Так, формально не встановлено суб'єкта такого роз'яснення, а за змістом не визначений обсяг тих положень, які мають бути роз'яснені. Розглянемо ці питання.

Н.Л. Боржецька, вважає, що слідчий або прокурор зобов'язані роз'яснити суть цього права [6, с. 34]. Отже, авторка наряду з прокурором вважає слідчого уповноваженим на роз'яснення умов звільнення від кримінальної відповідальності.

Окремі теоретики вважають, що не тільки роз'яснення прав підозрюваному покладається на слідчого, а взагалі йому має бути надано можливість складання самого клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності.

Так, О. Марченко, говорить про те, що саме слідчий має безпосереднє відношення до встановлення фактичних обставин справи, надання правової кваліфікації вчиненого, збирання та узагальнення інформації (як позитивного, так і негативного значення) щодо особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння. Саме слідчий, який здійснює досудове розслідування, має можливість у належному обсязі виявити кримінально-правові підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності, серед яких особливе значення мають тяжкість та повторність учинення злочину, ознаки позитивної посткримінальної поведінки особи [7, с. 83].

Навпаки, А. Лапкін стверджує, що оскільки клопотання прокурора в досудовому кримінальному провадженні є єдиним приводом і необхідною умовою для розгляду судом питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, відповідно саме прокурор вирішує питання про обрання альтернатив кримінальному переслідуванню, а також щодо його закриття за наявності передбачених законом підстав [8, с. 134].

Відповідно до Рекомендацій № R (87) 18 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про спрощення кримінального судочинства від 17.09.1987 р. було звернено увагу на необхідність застосування принципу дискреційного судового переслідування та наголошувалося на необхідності законодавчого закріплення повноважень відмовитися від кримінального переслідування й припинити його за розсудом особи, уповноваженої провадити таке переслідування [9].

Розглядаючи звільнення особи від кримінальної відповідальності як альтернативу кримінальному переслідуванню, А.В. Лапкін стверджує, що рішення про застосування такої альтернативи має приймати той суб'єкт, який кримінальне переслідування здійснює, він же й нестиме за це відповідальність. Такий підхід пояснює, що прокурор як суб'єкт, який від імені та в інтересах держави здійснює обвинувальну діяльність, має право та зобов'язаний за наявності визначених законом підстав її припинити [8, с. 135].

З висновком вченого неможливо не погодитись. Дійсно, прокурор несе відповідальність за результати кримінального переслідування, а тому саме він має приймати рішення щодо його припинення. Звільнення від кримінальної відповідальності не реабілітує особу і зовсім не означає, що сторона обвинувачення відмовилась від своїх претензій.

Закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності можливе лише за наявності та в разі виконання всіх процесуальних умов прийняття такого процесуального рішення [10, с. 1084].

М.І. Станкович зазначає, що при визначенні форми закінчення досудового розслідування слідчий, прокурор повинні бути переконані в тому, що під час досудового розслідування у межах доказування були виконані усі вимоги кримінального процесуального закону (при цьому, особлива увага має бути звернена на допустимість доказів, оскільки подальше визнання окремих доказів недопустимими може призвести до нівелювання встановленої на цьому етапі достатності доказів), застосовані усі необхідні та можливі способи збирання та перевірки доказів за усіма можливими версіями події, що досліджується [11, с. 153].

Проте слід звернути увагу на норму, викладену у ч. 2 ст. 286 КПК України, щодо того, що прокурор складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та **без проведення досудового розслідування у повному обсязі** надсилає його до суду [2] (курсив наш – Н.К.).

Отже, прокурор, встановивши відповідні умови та підстави, ставить крапку у проведенні досудового розслідування, а отже відмовляється від подальшого пошуку викривальних доказів, що для сторони обвинувачення є значним кроком назустріч підозрюваному. У свою чергу, підозрюваний повністю визнає вину, щиро кається, сприяє розслідуванню та інші умови в залежності від підстав звільнення. У певному сенсі складання клопотання прокурором про звільнення від кримінальної відповідальності є аналогією укладення угоди про визнання вини. У разі звільнення особи від кримінальної відповідальності згодом у суді не виноситься обвинувальний вирок щодо особи, але ухвала суду про звільнення все рівно констатує винуватість. Проте щодо звільнення від кримінальної відповідальності слід відмітити певну завуальованість визнання особи винним у чиненні кримінального правопорушення. Інколи особи, щодо яких застосовують дану форму закінчення досудового розслідування не усвідомлюють її нереабілітуючого характеру та наслідків для себе.

Отже, по-перше, дійсно, лише прокурор має складати відповідне клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, оскільки лише він як головний суб'єкт обвинувачення у кримінальному процесі може «укладати» такий аналог угоди з підозрюваним. По-друге, лише прокурор може визначати подальшу долю обвинувачення.

І.В. Рогатюк стверджує, що на практиці набули поширення випадки, коли працівники прокуратури чи слідчих підрозділів, з огляду на неможливість доведення вини підозрюваного (обвинуваченого), приймали рішення про направлення справ до суду для їх закриття за нереабілітуючими підставами, зокрема у зв'язку з дійовим каяттям. Для цього обвинуваченому роз'яснювалося, що в разі визнання ним своєї вини у вчиненні злочину й надання згоди на закриття кримінальної справи (за КПК 1960 р.) її буде закрито без будь-яких наслідків для нього. Спілкування з особами, щодо яких приймалося рішення про закриття кримінальної справи за нереабілітуючими підставами, свідчить, що різницю між закриттям справи за реабілітуючими та нереабілітуючими підставами слідчий (прокурор) їм фактично не роз'яснювали [12, с. 146-147].

Хоча з моменту дослідження В.М. Романюка пройшло 10 років ситуація не змінилась. Відповідно до проведеного анкетування 34 % опитаних практичних працівників (слідчих, дізнавачів, проку-

рорів) підтвердили, що на практиці зустрічаються випадки складання клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності через те що зібрано слабку доказову базу та користуючись тим, що особа не орієнтується, що фактично вона визнається винною.

Розглядаючи таку підставу звільнення від кримінальної відповідальності як зміна обстановки, Г.І. Глобенко зазначає про те, що до прийняття вказаного рішення підозрюваному мають роз'яснити, що дана підстава належить до nereабілітуючих, а також про передбачене законом право заперечувати проти завершення такого порядку провадження. Виконання зазначених процесуальних дій повинно відобразитись у відповідному протоколі [13, с. 60].

Н.Л. Боржецька наголошує, що вказаний обов'язок роз'яснити особі право на звільнення від кримінальної відповідальності не повинен носити характер формальності. В кожному конкретному випадку слідчий або прокурор зобов'язані роз'яснити суть цього права, можливість та правові наслідки його використання виходячи з конкретних індивідуальних для кожного кримінального провадження обставин [6, с. 34].

Відповідно до ч. 3 ст. 285 КПК України підозрюваному, обвинуваченому, який може бути звільнений від кримінальної відповідальності, повинно бути роз'яснено суть підозри чи обвинувачення, підставу звільнення від кримінальної відповідальності і право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави [2]. Отже, кримінальним процесуальним законодавством визначено коло питань для обов'язкового ознайомлення. Проте слід зауважити, цього обов'язкового переліку не завжди достатньо для того щоб стороння особа, яка не має спеціальних юридичних знань, зрозуміла, що даним рішенням не просто закривається провадження, а закривається з визнанням її вини у вчиненні кримінального правопорушення.

У даному випадку неабиякого значення набуває роль прокурора. Саме він як гарант реалізації засади законності має забезпечити не лише формальне застосування норми законодавства зокрема щодо ознайомлення особи з її правами щодо звільнення від кримінальної відповідальності, але й забезпечити застосування законодавства «крізь форму» по суті у вигляді належного роз'яснення прав особи з тим щоб переконатися що особа усвідомлює усі наслідки такого рішення, у тому числі nereабілітуючий характер такого рішення.

За пропозицією І.В. Рогатюк ст. 285 КПК України необхідно доповнити положенням, яким би визнавався обов'язок слідчого роз'яснити обвинуваченому наслідки закриття кримінального провадження за реабілітуючими або nereабілітуючими підставами, можливо, в окремому протоколі, наприкінці якого необхідно передбачити положення такого змісту: «щодо звільнення мене від кримінальної відповідальності у зв'язку з (вказати підставу) заперечую / не заперечую». Автор справедливо зазначає, що найголовнішим для особи є усвідомлення того, що за певних обставин вона все ж таки визнаватиметься винною і лише потім звільнитиметься від відповідальності [12, с. 147].

Щоб уникнути можливих зловживань, дійсно, слід погодитись із автором щодо необхідного нормативного закріплення роз'яснення прав підозрюваного саме у цій частині, проте, на нашу думку, слушним буде покласти цей обов'язок на прокурора. Оскільки саме прокурор приймає рішення від імені держави як обвинувач щодо можливості звільнення особи від кримінальної відповідальності та щодо складення відповідного клопотання до суду. Тож саме прокурор має не тільки роз'яснити права підозрюваного та наслідки щодо прийнятого рішення про звільнення від кримінальної відповідальності, але й переконатися у тому, що підозрюваний розуміє та усвідомлює усі роз'яснення, особливо nereабілітуючий характер прийнятого рішення. Цим самим прокурор виконає свою роль головного гаранта забезпечення законності під час здійснення прокурорського нагляду на досудовому розслідуванні.

З огляду на викладене можна зробити наступні **ВИСНОВКИ**:

1. За деякими аспектами складання клопотання прокурором про звільнення від кримінальної відповідальності є аналогією укладення угоди про визнання вини. У разі звільнення особи від кримінальної відповідальності згодом у суді не виноситься обвинувальний вирок щодо особи, але ухвала суду про звільнення все рівно констатує винуватість. Лише прокурор має складати відповідне клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, оскільки по-перше, лише він як головний суб'єкт обвинувачення у кримінальному процесі може «укладати» такий аналог угоди з підозрюваним. По-друге, лише прокурор може визначати подальшу долю обвинувачення.

2. Прокурор як гарант реалізації засади законності має забезпечити не лише формальне застосування норми законодавства зокрема щодо ознайомлення особи з її правами щодо звільнення від кримінальної відповідальності, але й забезпечити застосування законодавства «крізь форму» по суті у вигляді належного роз'яснення прав особи з тим щоб переконатися що особа усвідомлює усі наслідки такого рішення, у тому числі nereабілітуючий характер такого рішення.

3. Необхідно нормативно закріпити саме обов'язок прокурора щодо роз'яснення прав підозрюваного під час прийняття рішення про звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від

кримінальної відповідальності. Саме прокурор має не тільки роз'яснити права підозрюваного та наслідки щодо прийнятого рішення про звільнення від кримінальної відповідальності, але й переконатися у тому, що підозрюваний розуміє та усвідомлює усі роз'яснення, особливо нереабілітуючий характер прийнятого рішення. Цим самим прокурор виконає свою роль головного гаранта забезпечення законності під час здійснення прокурорського нагляду на досудовому розслідуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Романюк В.М. Розуміння звільнення від кримінальної відповідальності через призму соціальної справедливості. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3-4 (75-76). С. 320–328.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n458>.
3. Гошовський М. Роль прокурора на стадії досудового розслідування. Забезпечення процесуального керівництва розслідуванням. *Слово національної школи суддів України*. № 4(5). 2013. С. 71–74.
4. Головка Б.Ю. Звільнення особи від кримінальної відповідальності як окрема форма закінчення досудового розслідування та її значення у діяльності прокурора в кримінальному провадженні. *Форум права*. № 5. 2017. С. 91–98. URL: <http://forumprava.pp.ua/files/091-098-2017-5-14-.pdf>.
5. Лапкін А.В. Компетенція прокурора щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності. *Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення діяльності судової і правоохоронної систем* (Сєверодонецьк, 2017). С. 298–302. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2020/SB-19-05-2020.pdf#page=296.
6. Боржецька Н.Л. Порядок закінчення досудового слідства у формі звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності. *Часопис академії адвокатури України*. Том 8. № 2 (27). 2015. С. 30–35.
7. Марченко О.А. Слідчий – суб'єкт реалізації звільнення від кримінальної відповідальності: напрями удосконалення кримінального-процесуального законодавства. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1. 2018. С. 81–85. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e6c71d29-c271-4b66-8c28-0de153ba481a/content/>
8. Лапкін А.В. Участь прокурора в кримінальному провадженні зі звільненням особи від кримінальної відповідальності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. № 3. 2015. С. 131–142.
9. Про спрощення кримінального правосуддя: Рекомендація R (87) 18 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам, прийнята 17 вересня 1987 р. на 410-му засіданні заступників міністрів. URL: http://www.echr-base.ru/rec87_18.jsp.
10. Шкелебей В.А. Проблеми закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності. *Форум права*. № 4. 2012. С. 1080–1085.
11. Станкович М.І. Оцінка достатності меж доказування на етапі закінчення досудового розслідування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019 № 39. С. 150–153. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc39/36.pdf>.
12. Рогатюк І.В. Роль прокурора у звільненні особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*. № 1. 2014. С. 140–151. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Nvknuvs_2014_1_16.
13. Глобенко Г.І. До питань процесуального порядку звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 3. 2019. С. 58–61. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/3/16.pdf>.